

Temanotat

Sikkerhetssituasjonen i Iraks ni sydlige provinser per april 2008

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Rapportene er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2008

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A
Postboks 8108 Dep
N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

INNHold

1. Innledning	8
2. Basra	9
2.1 Konfliktmønster.....	9
2.2 Voldsbilde.....	11
2.3 Aktørtyper.....	12
2.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	13
3. Maysan	15
3.1 Konfliktmønster.....	15
3.2 Voldsbilde.....	16
3.3 Aktørtyper.....	17
3.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	17
4. Dhi Qar	18
4.1 Konfliktmønster.....	18
4.2 Voldsbilde.....	19
4.3 Aktørtyper.....	19
4.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	20
5. Muthanna	21
5.1 Konfliktmønster.....	21
5.2 Voldsbilde.....	21
5.3 Aktørtyper.....	22
5.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	24
6. Qadisiyya	25
6.1 Konfliktmønster.....	25
6.2 Voldsbilde.....	26
6.3 Aktørtyper.....	26
6.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	27
7. Babel	28
7.1 Konfliktmønster.....	28
7.2 Voldsbilde.....	28
7.3 Aktørtyper.....	29
7.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	30

8. Najaf	31
8.1 Konfliktmønster.....	31
8.2 Voldsbilde.....	32
8.3 Aktørtyper.....	33
8.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	34
9. Karbala	35
9.1 Konfliktmønster.....	35
9.2 Voldsbilde.....	36
9.3 Aktørtyper.....	36
9.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	37
10. Wasit.....	38
10.1 Konfliktmønster.....	38
10.2 Voldsbilde.....	39
10.3 Aktørtyper.....	39
10.4 Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.....	40
11. Appendiks	41

1. INNLEDNING

Notatet er utarbeidet av forsker Reidar Visser, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, på oppdrag for Landinfo. Det tar for seg hver enkelt av Iraks ni sydlige provinser og dekker følgende aspekter av sikkerhetssituasjonen der:

- Konfliktmønster
- Voldsbildet
- Aktørtyper
- Konsekvenser for sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet.

2. BASRA

2.1 KONFLIKTMØNSTER

Basra står i en særstilling blant Iraks provinser og også blant de sjiamuslimske majoritetsprovinsene. Én av årsakene er de enorme oljeforekomstene innen provinsens grenser; til sammen utgjør oljen i Basra om lag 60 % av Iraks olje og rundt 80 % av den oljen som finnes i de sjiamuslimske provinsene.¹

Det politiske konfliktmønsteret i Basra er også atypisk i forhold til andre sjiamuslimske provinser. Etter lokalvalgene i 2005 dannet islamistpartiet Fadila (en utbrytergruppe fra sadrist-bevegelsen) koalisjon med andre islamistiske småpartier samt en sekulær gruppe (Wifaq) og klarte på den måten å sette Høyesterådet for den islamske revolusjonen i Irak (senere Iraks islamske høyesteråd) på sidelinjen.

Tross gjentatte forsøk fra Høyesterådet på å utfordre Fadila, sitter Fadila stadig med kontrollen over guvernør-embedet. Sadristene utgjør et tredje vesentlig tyngdepunkt i lokalpolitikken men deltok ikke i valgene i 2005 og er ikke representert i Basras provinsråd. Hoveddynamikken i Basras politiske strid har dermed vært dominert av Høyesterådets forsøk på å vinne kontroll over provinsrådet og guvernør-embedet samtidig som de har ønsket å holde sadristene i sjakk.²

Denne maktkampen er følgelig også mer komplisert enn bildet i mange andre sjiamuslimske provinser, der hovedmotsetningen ofte er mellom Høyesterådet og sadristene. I stedet har Høyesterådet i Basra alliert seg med ulike pro-iranske småpartier (Tharallah, Sayyid al-Shuhada) som har forsøkt å øve press på Fadila-guvernøren både gjennom politiske og mer voldelige kanaler.

2.2 VOLDSBILDE

Resultatet er en situasjon der samtlige grupper har skaffet seg militser som opererer både i og utenfor statsapparatet, med separate soner som enkeltpartier dominerer. Eksempelvis har Fadila stått sterkt innenfor oljesektoren, sadristene har hatt kontroll over havnevesenet og samtlige grupper har skapt sine egne teiger innen sikkerhetsstyrkene – ikke minst Høyesterådet som fikk sin stilling vesentlig styrket da moderpartiet deres nasjonalt dominerte innenriksdepartementet i 2005.

¹ al-Mehaidi, 2006

² Visser, 2007

Virkemidler langs hele skalaen for politisk vold er i bruk; i april 2007 gjorde Høyesterådet et forsøk på å avsette guvernøren gjennom provinsrådet, mens noen av de små pro-iranske partiene som arbeider for Høyesterådet gjentatte ganger har vært beskyldt for attentatforsøk mot ledende Fadila-politikere.³

Politisk vold rammer også grupper utenfor de aktørene som er direkte involvert i konflikten om guvernør-embedet. Et fremtredende aspekt ved voldsbildet i Basra er en islamistisk maksimalisme som de stridende islamistiske gruppene har båret frem i fellesskap.

Totalt sett er voldsnivået fremdeles høyt.

2.3 AKTØRTYPER

Press i retning av konservativ islamsk klesdrakt kommer fra samtlige islamistiske partier, men et særtrekk ved Basra er gjentatte rapporter om spesielle ”komitéer” for opprettholdelsen av islamske verdier som spesifikt har vært knyttet til sadrist-bevegelsen. Disse komitéene har eksistert siden 2003 og kom for første gang frem i mediebildet i mars 2005. Dette skjedde etter en episode på Basras universitet der en gruppe studenter ble angrepet av en slik komité fordi de angivelig ikke var kledd i henhold til ”islamske” normer. Flere personer ble drept eller skadet.⁴

Så sent som i desember 2007 anklaget Basras politimester grupper av denne typen for å stå bak mordene på mer enn 50 kvinner i Basra – mord som til dels ble utført under påskudd av at disse kvinnene hadde brukt sminke i strid med islam.⁵

Volden har også rammet utenfor det sjiamuslimske miljøet. Særlig i 2006 var sunnimuslimer under press, med gjentatte anonyme advarsler om at de burde flytte fra sekterisk blandede områder.⁶ Basras kristne minoritet gikk kraftig ned i folketall de første årene etter 2003, dels som resultat av press mot dem på grunn av den sentrale rollen de har hatt i salg av alkohol, dels på grunn av at sadristene har gått lengre enn andre islamister ved å kreve at også kristne kvinner skal bruke slør.⁷

³ Pressemelding fra Fadila-partiet, 15. april 2007.

⁴ Al-Sharq al-Awsat, 19. mars 2005.

⁵ Sawt al-Iraq, 26. desember 2007.

⁶ CSM 2007.

⁷ The Times, 8. desember 2007.

En tredje vesentlig minoritet i Basra er shaykhiene som er en sjiamuslimsk minoritetsgruppe på flere hundre tusen. Dette er en potensielt ekstremt utsatt gruppe på grunn av tolkninger av islam som mange ortodokse sjiamuslimer vurderer som kjetteri. Disse har imidlertid klart seg relativt bra så langt, dels på grunn av en sterk økonomisk posisjon og dels på grunn av en god evne til å etablere seg i en meglerrolle i forhold til de andre sjiamuslimske gruppene.⁸

2.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

Hva angår bevegelsesfrihet og fysisk sikkerhet er Basra sterkt sektorisert. Sadr-stene har nøkkelområder i en rekke kvartaler på utsiden av den sentrale bykjernen, som Hayaniyya (som ofte betraktes som Basras svar på Sadr-byen i Bagdad) og Jumhurriya. Shaykhiene er territorielt konsentrert i Fursi sentralt i Basra, mens sunnimuslimene har enklaver utenfor selve Basra, i Zubayr (vest for sentrum) og i Abu al-Khasib sør for Basra.

Basra som helhet er kompleks nok i sin sosiale struktur til at det utvilsomt finnes soner der sekulære og minoriteter har relativt bra forhold og der tverrsektoriell sameksistens beskyttes av sterk nabolagsånd. I enkelte ghetto-områder derimot er sannsynligvis presset i retning av ”islamsk” konformitet svært sterkt, og dette presset føles også i en rekke offentlige områder, ikke minst på skoler og universitet. Ikke desto mindre opprettholder de større partiene en fasade av politisk korrekthet som i prinsippet bør fungere som en liten motvekt mot de radikale kreftene. Eksempelvis hevder ledende sadriste at ”det er en synd å gå uten hijab, men det er en større synd å drepe en kvinne som går uten hijab”, mens Basras guvernør har gjennomført en rekke tiltak for å bedre integrere den sunnimuslimske minoriteten i lokalpolitikken.⁹

⁸ Al-Hayat, 25. juli 2007.

⁹ Al-Manara, 22. februar 2006.

3. MAYSAN

3.1 KONFLIKTMØNSTER

Maysan er også en unik provins i Irak, først og fremst fordi dette er den eneste provinsen som er politisk dominert av sadristene. I motsetning til sine partifeller andre steder i Irak, valgte sadristene i Maysan å delta i lokalvalgene i 2005 og vant ikke mindre enn 15 seter. På den måten var det enkelt for dem å skvise ut hovedfienden, Høyesterådet, som riktignok har en sterk posisjon i sikkerhetsstyrkene (som utpekes sentralt fra Bagdad, der Høyesterådet er innflytelsesrike.)

I sin rolle som den ledende gruppen i den lokale administrasjonen, har sadristene spilt en mye mer konstruktiv rolle i Maysan enn de gjorde nasjonalt, der de med svært vekslende hell hadde kontroll over ulike departementer i perioden 2006–2007, og i praksis endte opp med å utnytte departementenes ressurser for snevre partipolitiske formål. I Maysan har sadristene derimot fokusert på utvikling og gjenoppbygging, og går på pragmatisk vis inn for vide fullmakter til lokalregjeringen uten å vise spesiell interesse for de mer spekulative og kontroversielle planene om føderalisme som verserer.¹⁰

3.2 VOLDSBILDE

I adskillig større grad enn Basra har politisk vold i Maysan og provinshovedstaden Amara vært sporadisk, med relativt få episoder. Disse episodene har dessuten ofte kunnet forklares på en relativt plausibel måte som operasjoner utført av al-Qaida, eller de har vært et resultat av gnisninger med de britiske styrkene i området (britene trakk seg endelig ut tidlig i 2007).

Det rolige overflatebildet kan imidlertid skjule en betydelig grad av strukturell vold og innskrenket bevegelsesfrihet. Årsaken er simpelthen at klansamfunnets normer fremdeles står svært sterkt i Maysan, og mange overgrep blir sannsynligvis aldri rapportert. Ikke minst gjelder dette landsbygden og de svære myrområdene.¹¹ Britiske militærmyndigheter har i tillegg i enda større grad enn amerikanerne vært ettergivende i forhold til ideen om ”irakiske løsninger for irakiske problemer”, noe i praksis oftest er en eufemisme for at menneskerettighetsperspektivet blir lagt til side og at fokus dirigeres mot det som beskrives som ”overgripende” problemstillinger knyttet til politisk stabilitet på makroplan.

Ikke desto mindre fremstår Maysan totalt som langt mer fredelig enn flere andre provinser sør for Bagdad.

¹⁰ Guvernørens kontor i Maysan, 2008.

¹¹ En god oversikt over utviklingen i Maysan etter 2003 gies i Rory Stewart's *The Prince of the Marshes* (2006).

3.3 AKTØRTYPER

Maysan har noe olje, men er langt mindre viktig for Høyesterådet enn Basra, og dette er antagelig en vesentlig årsak til at voldsnivået fra intern sjiamuslimsk rivalisering er vesentlig lavere enn i Basra. I tillegg er sunnimuslimer, kristne og sekulære grupper langt mindre tallrike her enn i Basra, og det i seg selv bidrar til å forenkle det generelle konfliktbildet på provinsnivå. Sammen med Muthanna hadde Maysan den laveste tilslutningen til sekulære partier i de sjiamuslimske områdene ved parlamentsvalget i desember 2005. Voldsnivået totalt er fra middels til lavt.

3.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

Fysisk sikkerhet og bevegelsesfrihet er relativt bra i den forstand at så lenge man holder seg innenfor klansamfunnets normer er man relativt trygg.

4. DHI QAR

4.1 KONFLIKTMØNSTER

Dhi Qar er den eneste av de tre oljerike sjiamuslimske provinsene i sør som er kontrollert av en guvernør fra Høyesterådet. Kompleksiteten i provinsrådet er imidlertid betydelig, med en Fadila-kontingent som er like stor som Høyesterådets (11 representanter hver), og med Hizb al-Daawa (Tanzim al-Iraq) som en tredje dominerende aktør.

Det er Fadila og ikke Høyesterådet som har formannskapet for provinsrådet, og de har ved flere anledninger maktet å utnytte provinsinstitusjoner for partipolitiske formål, som for eksempel gjennom en politisk streik i 2006.¹² Som i Basra er sadristene ikke involvert innenfor systemet, men de har vesentlige bastioner rundt i provinsen, både i provinshovedstaden Nasiriyya og i mindre byer som for eksempel Suq al-Shuyukh. Rivaliseringen mellom sjiamuslimske grupper er mindre intens enn i Basra og mer uttalt enn i Maysan.

4.2 VOLDSBILDE

Den lille sunnimuslimske minoriteten i Nasiriyya har vært i konflikt med sadristene over eierskapet til en rekke moskeer; denne konflikten blusset opp igjen i 2006 etter Samarra-episoden.

4.3 AKTØRTYPER

I forhold til individuell frihet er det vesentlig at Nasiriyya har en relativt høytstående, moderat og liberal sjiamuslimsk prest, Muhammad Baqir al-Nasiri. Han har blant annet støttet kvinners rett til å selv velge om man skal bruke hijab eller ei.¹³ Ayad Jamal al-Din, som representerer en liten undergruppe blant sjiamuslimene (akhbari-sjiaer), og som personlig har tatt til orde for et klart skille mellom kirke og stat (noe som er særdeles uvanlig blant irakiske ulama),¹⁴ ble innvalgt fra Dhi Qar som representant for Wifaq-partiet i 2005 – nok en indikasjon på at det finnes et visst handlingsrom for annerledes tenkende mennesker i denne provinsen. Voldsnivået totalt er middels.

¹² Fadila, 1. mars 2006.

¹³ Al-Zaman, 28. mai 2003.

¹⁴ Al-Zaman, 28. juni 2004.

4.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

Dhi Qar har et generelt voldsnivå som er noe høyere enn Maysan og noe lavere enn Basra og fysisk sikkerhet og bevegelsesfrihet kan karakteriseres som middels.

5. MUTHANNA

5.1 KONFLIKTMØNSTER

Som Dhi Qar har Muthanna en guvernør fra Høyesterådet, men igjen er den politiske kompleksiteten i provinsrådet betydelig, med blokker fra Fadila, Daawa og flere sekulære grupperinger. Hovedmotsetningen politisk er mellom sadrister og Høyesterådet, og det antas at denne konflikten toppet seg i mordet på Høyesterådets guvernør i august 2007, selv om det ikke foreligger noen konkrete bevis for sadristenes påståtte involvering.¹⁵

5.2 VOLDSBILDE

Muthanna er imidlertid et typisk eksempel på en provins der Høyesterådet har kompensert for manglende politisk basis i provinsrådet med betydelig innflytelse i sikkerhetsstyrkene. Like før Jaafari-regjeringen gikk av i 2006, sørget innenriksdepartementet (ledet av Høyesterådets egen Bayan Jabr) for at politistyrkene i Muthannas provinshovedstad Samawa fikk en ekstra kontingent av betjenter fra Badr-militsen som er lojal overfor Høyesterådet.¹⁶

Graden av politisk ansenhet i området illustreres av at i forhold til en befolkning estimert til rundt 500.000 i 1998, ble ikke mindre enn 569 fanger sluppet løs i mars 2008 under den nyeste amnestilovgivningen (om lag 1000 sitter fortsatt inne); flesteparten av disse er sannsynligvis fra Sadr-bevegelsen.¹⁷

5.3 AKTØRTYPER

På samme måte kan man få et inntrykk av den politiske kompleksiteten gjennom en petisjon fra Muthanna som kritiserte Maliki-regjeringens opptreden i Basra i slutten av mars. Petisjonen var signert av 18 fremstående klanledere, og viste klart at Høyesterådets grep på provinsen er langt fra sikkert.¹⁸

¹⁵ CSM, 21. august 2007.

¹⁶ Button, 2006 al-Manara, mai 2006. Nøyaktig samme strategi ble fulgt i Basra, al-Manara 28. mai 2006.

¹⁷ Aswat al-Iraq, 30. mars 2008.

¹⁸ Aswat al-Iraq, 27. mars 2008.

Bevisstheten om sjiamuslimsk identitet blant politiske ledere i provinsen reflekteres i at provinsrådet i år gikk så langt som å utpeke 25. mars til lokal helligdag for Profetens bursdag i en kontekst der den sjia-dominerte sentralregjeringen hadde strukket seg så pass langt i retning av kompromiss med sunnimuslimene at den valgte 20. mars, som er mer vanlig i den islamske verden for øvrig.¹⁹ Det kan imidlertid ikke benektes at på samme måte som Maysan virker som en provins der sadristene dominerer eller i det minste har funnet en modus vivendi i forhold til Høyesterådet, så har Høyesterådet bedre kontroll over Muthanna enn over Dhi Qar.

I forbindelse med oppstanden i Basra i slutten av mars 2008, publiserte provinsrådet i Muthanna en pressemelding der man lovpriste sikkerhetsstyrkenes ”totale grep” på situasjonen lokalt og la vekt på at internt i provinsen hadde det ikke vært en eneste alvorlig konfrontasjon med sikkerhetsstyrkene.²⁰

5.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

For innbyggere som ikke er sadrister og som er tilfreds med en konservativ islamsk atmosfære, er antagelig fysisk sikkerhet og bevegelsesfrihet bedre enn i mange andre sjiamuslimske majoritetsprovinser, og kan kanskje sammenlignes med Najaf og Wasit. Voldsnivået kan dermed beskrives som lavt. Det har vært en rekke voldelige sammenstøt mellom sadrister og Høyesterådet, spesielt siden 2006.

Høyesterådet har i denne maktkampen kunnet utnytte sin relativt solide posisjon innenfor politistyrkene, men det er viktig å understreke at også konkurrerende partier har fotfeste her. Mot slutten av 2007 klaget faktisk Høyesterådet over at politistyrkene i Nasiriyya var i ferd med å bli politisert, og det var tydelig at provinsrådet ikke gav dem noen støtte i forhold til forslag om tiltak for å reversere tendensen.

¹⁹ Aswat al-Iraq, 24. mars 2008.

²⁰ Provinsrådet i Muthanna, 2008

6. QADISIYYA

6.1 KONFLIKTMØNSTER

Qadisiyya ligner på Muthanna, men provinsen ligger nærmere Høyesterådets arnested i de sentrale Euftrat-distriktene, og partiets dominans i provinsrådet her er mer uttalt. Høyesterådets liste vant ikke mindre enn 20 representanter i lokalvalget i 2005, og med resten av provinsrådet delt mellom Daawa, sekularister og lokale småpartier, er det enkelt for Høyesterådet å befeste sin posisjon og å drive propaganda for sine videre planer om å etablere en sjiamuslimsk føderal enhet.²¹

6.2 VOLDSBILDE

Også her finnes det noe opposisjon fra sadristene, som har en viss kontroll over enkelte enklaver som for eksempel Afak. Denne konflikten går tilbake i hvert fall til august 2006 og blusset kraftig opp i april 2007, da irakiske sikkerhetsstyrker sammen med amerikanske forsterkninger prøvde å slå ned på sadristene.²² Det antas også at drapet på guvernøren og politisjefen 11. august 2007 kan ha sammenheng med denne striden. Dette dreier seg altså om målrettet vold mot politiske motstandere og likvidasjoner mer enn terror som rammer sivile fullstendig blindt.

Men gjennom hele 2007 var utfordringen mot Høyesterådet mer markant her enn i for eksempel Najaf, og det totale voldsnivået var derfor relativt høyt på tross av Høyesterådets politiske dominans.

6.3 AKTØRTYPER

Qadisiyya var en av provinsene der lokalmyndighetene fant det nødvendig å innføre portforbud i ettertid av sammenstøtene mellom regjeringsstyrker og sadrister i Basra.

6.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

På tross av at konfliktmønsteret for så vidt er relativt likt Muthanna, så er nok fysisk sikkerhet og bevegelsesfrihet for innbyggerne mer innskrenket på grunn av det relativt høye voldsnivået på provinsnivå, som må beskrives som ”høyt” til ”middels”.²³

²¹ Al-Adala, 27. august 2006.

²² Gaughen, 2007

²³ Aswat al-Iraq, 30. mars 2008.

7. BABEL

7.1 KONFLIKTMØNSTER

Politisk konfliktmønster: Babel er i enda større grad enn Qadisiyya dominert av Høyesterådet politisk, med ikke mindre enn 25 av 41 plasser i provinsrådet og dermed et rent flertall. Høyesterådet har guvernørstillingen. Konfliktbildet i provinsen har likevel vært noe annerledes enn i Qadisiyya. For det første har Babel en del sunnimuslimske minoriteter, men gradvis er mange av disse blitt inkludert i ”Sønner av Irak”-prosjektet (tidligere al-sahwa) for å motarbeide al-Qaida.

7.2 VOLDSBILDE

Som et resultat av dette har det såkalte ”dødstriangelet” mellom Bagdad og Babels provinshovedstad Hilla blitt vesentlig innskrenket som et sikkerhetspolitisk problem, og terrorisme mot den sjiamuslimske befolkningsmajoriteten er blitt kraftig redusert.²⁴

7.3 AKTØRTYPER

Og mens sadristene også her er en utfordring for Høyesterådet, var kanskje den mest problematiske faktoren for dem i dette området en anti-sekterisk og sterkt nasjonalistisk politisjef, Qays al-Mamuri, som konsekvent motarbeidet militser uavhengig av om de var sunnimuslimere eller sjiamuslimere, Sadrister eller Badr. Mamuri ble til slutt drept i et attentat i desember 2007, og da en ny politisjef med lojalitet til Høyesterådet ble utpekt i ukene etterpå, gikk sadrister og sekulære nasjonalister sammen om å protestere.²⁵ Med denne utviklingen er det naturlig at konfliktbildet i Babel i den nærmeste tiden vil bli mer likt Qadisiyya og Muthanna; stadig bedre kontroll for Høyesterådet, men med en liten men militant utfordring fra sadristene.

7.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

Så sent som i april 2008 vedtok lokale myndigheter at det var nødvendig å innføre portforbud etter at en ledende sadrist, Riyad al-Nuri, var blitt myrdet i nabo-provinsen Najaf.²⁶ På grunn av de stadig tettere båndene mellom Nuri al-Maliki og Høyesterådet, har også statsministerens Daawa-parti blitt et potensielt mål for sadristene, noe som kom til uttrykk i Babel i slutten av mars da et av lokalkontorene til Daawa-partiet ble angrepet med tungt skyts.²⁷ Voldsnivå totalt er middels.

²⁴ Roggio, 2007

²⁵ Radio Sawa, 5. desember 2007, al-Dar al-Iraqiyya 9. desember 2007.

²⁶ Aswat al-Iraq, 11. april 2008.

²⁷ Aswat al-Iraq, 29. mars 2008.

8. NAJAF

8.1 KONFLIKTMØNSTER

Najaf er Høyesterådets høyborg og selve erkeeksempelet på partiets dominans sør for Bagdad. På en ren liste med kun partirepresentanter (i en del andre provinser var Høyesterådets lister delt med mer eller mindre ”selvstendige” kandidater) fikk Høyesterådet 19 plasser og har ikke hatt noen problemer med å finne nok koalisjonspartnere til å nå den magiske grensen på 21 som skal til for å ha flertall i provinsrådet. Najafs guvernør og viseguvernør er begge knyttet til Høyesterådet, og har utmerket seg som aktive forkjempere for partiets hjertesak; dannelsen av en forent sjiamuslimsk føderal delstat fra Basra til Bagdad. Ofte er provinsrådets institusjoner blitt aktivt benyttet i denne kampanjen.

8.2 VOLDSBILDE

Konfliktmønsteret i Najaf er tett knyttet til dette politiske bildet; sadrister er blitt nesten totalt marginalisert, og den åpne politiske volden begrenser seg til svært sporadiske aksjoner, som oftest linket til al-Qaida. Ikke desto mindre forekommer det hyppige klager fra sadristene om autoritære tendenser i Najaf, nettopp på grunn av Høyesterådets jerngrep på provinsen.²⁸ Til tider har det gått så langt at sadrister har beskyldt politiet for å stå bak politiske likvideringer utført på oppdrag fra Høyesterådet.²⁹

Det finnes også ett viktig unntak til det generelle bildet av intern sjiamuslimsk stabilitet i Najaf – et unntak som også knytter an til det som kan være toppen av et isfjell i mange sjiamuslimske områder sør for Bagdad, nemlig Jund al-Samaa (Himmelens soldater). Denne lille gruppen kom i medias søkelys i januar 2007 da de havnet i konflikt med irakiske sikkerhetsstyrker i Najaf.³⁰ Regjeringsstyrkene anklaget Himmelens soldater for å planlegge terrorangrep mot sjiamuslimske mål, mens andre forsvarte den lille gruppen og hevdet at de ble angrepet fordi de var moststandere av Høyesterådets sterke dominans i Najaf.

²⁸ For et typisk eksempel, se <http://www.back-to-iraq.com/2005/08/clashes-between-badr-and-sadr.php> og “When Will the Mistakes of Najaf Be Corrected”, september 2005, <http://friendsofdemocracy.typepad.com/page/2/>

²⁹ Washington Post, 19. mai 2006.

³⁰ Visser, 2007

8.3 AKTØRTYPER

Sett utenfra virker det klart at dette dreide seg om en liten Mahdist-celle, et radikalt (men ikke nødvendigvis voldelig) utbryterfenomen i sjiamuslimske kretser, som kanskje enklest kan beskrives som en dommedagskult. Amerikanske styrker sluttet seg ukritisk til de irakiske regjeringsstyrkene, men hele aksjonen reiser en rekke prinsipielle spørsmål om tros- og ytringsfrihet i det nye Irak.

Tradisjonelt har ortodokse grupper blant sjiamuslimene alltid hatt en tendens til å gå svært hardt etter de som våger å lansere ukonvensjonelle ideer om mahdiens tilbakekomst, og Baha'i-forfølgelsene i Iran er en åpenbar parallell til det som her kan være i emning. Selvstendige eksperter som har vurdert rettsaken mot de overlevende mahdistene beskriver den som farseaktig, og etter at lignende grupper har vist seg å eksistere andre steder i det sørlige Irak (fremfor alt tilhengerne av Ahmad al-Hasan i Basra), er det klart at dette problemet potensielt kan vokse til å få betydelig omfang.³¹ Foreløpig er dog voldsnivået totalt fra middels til lavt.

8.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

Sivilbefolkningens bevegelsesfrihet og fysiske sikkerhet er relativt bra, med mindre man hører til en gruppe som har uortodokse syn på sjiamuslimsk teologi.

³¹ Allawi, 2007.

9. KARBALA

9.1 KONFLIKTMØNSTER

Karbala skulle i prinsippet være like enkel å dominere for Høyesterådet som Najaf; også her vant partiet et stort flertall. Men opposisjonen var bedre organisert enn i Najaf og Babel, med blant annet Fadila og også noen selvstendige politikere med forbindelser til sadristene representert i provinsrådet.

Resultatet ble en guvernør med tilknytning til Daawa-bevegelsen samt en Fadila-representant som leder for provinsrådet, som ikke alltid har opptrådt fullstendig underdanig i forhold til Høyesterådet. (Daawa-guvernøren organiserte endatil lokale demonstrasjoner for Ibrahim al-Jaafaris statsministerkandidatur i april 2006 i en kontekst der Høyesterådet støttet sin egen Adil Abd a-Mahdi.³²) Voldsnivået sett under ett er middels til høyt.

9.2 VOLDSBILDE

I forhold til politisk konfliktbilde lignet likevel Karbala lenge på Najaf, der episodiske terroraksjoner fra al-Qaida mot sjiamuslimske mål, ofte knyttet til pilegrimstrafikken, dominerte. Dette endret seg dramatisk i august 2007, da sadrister havnet i konflikt med politiet som vaktet en av de sjiamuslimske helligdommene, og en rekke sjiamuslimer ble drept av "sine egne". Dette ble hardt slått ned på av irakiske sikkerhetsstyrker.

9.3 AKTØRTYPER

I perioden etterpå er nok Karbala blitt mer Najaf-lik; dominert av Høyesterådet, i relativt autoritære former. I april 2008 beskrev Sadrister Karbala og provinsrådet som fullstendig dominert av Høyesterådet og dets allierte i Daawa-partiet.³³ Karbala skiller seg likevel noe ut ved at oppslutningen om sekulære partier var på rundt 12 % ved parlamentsvalgene i desember 2005, den høyeste skåren blant alle provinsene med sjiamuslimsk befolkningsmajoritet.

9.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

Som følge av det rådende voldsnivået og fordi det er flere partier (utover den vanlige kampen mellom Høyesterådet og sadristene) som er knyttet til den pågående politiske drakampen, er borgernes fysiske sikkerhet og bevegelsesfrihet er redusert.

³² Al-Manara, 5. april 2006.

³³ Nahrainnet.net, 29. mars 2008.

10. WASIT

10.1 KONFLIKTMØNSTER

Den politiske strukturen i Wasit er annerledes fordi en rekke islamistiske grupper gikk sammen om en storkoalisjon ved lokalvalget i 2005 og har klart flertall i provinsrådet, til en viss grad på samme måte som den sjiamuslimske storkoalisjonen Den forente irakiske allianse gjorde da den gikk inn i parlamentet på nasjonalt plan i Bagdad.

Høyesterådet er toneangivende i denne koalisjonen, men ikke altoverskyggende på samme måte som i de sentrale Euftrat-distriktene. Det er en markant forskjell på hvordan Høyesterådets folk i Najaf bevisst bruker provinsrådet til å drive kampanje for sine sjiamuslimske føderalisme-planer, mens guvernøren i Wasit tar seg tid til å pleie kontakt med sekularistiske miljøer og sunnimuslimske minoriteter, og lar være å fronte noen form for regionalistiske krav i forhold til Bagdad.³⁴

10.2 VOLDSBILDE

Alt i alt er voldsnivået middels til lavt. Voldsepisoder knyttet til spenninger mellom Høyesterådet og sadrister forekommer, men er mindre hyppige enn i Babel og Qadisiyya og mer likt situasjonen i Wasit. Primært dreier dette seg om spesifikke angrep mot politiske motstandere, selv om individer med en mer perifer tilknytning til konflikten av og til rammes. Eksempelvis har det vært flere attentatforsøk mot representanter for Storayatollah Ali al-Sistani, som i prinsippet prøver å opptre på en nøytral måte i konflikten, men som oppfattes som et legitimt mål av enkelte sadrister.³⁵

10.3 AKTØRTYPER

På grunn av de sunnimuslimske minoritetene, er kanskje Wasit den av de sjiamuslimske provinsene som ligner mest på det sunni-dominerte men sjia-styrte Diyala i form (og også Babel før 2007), blant annet ved at det har vært gjentatte beskyldninger om at under den rimelig rolige overflaten driver Høyesterådet og Badr-militsen ”hemmelige fengsler” og begår menneskerettighetsovergrep.³⁶

³⁴ Al-Manara, 11. juli 2006.

³⁵ Aswat al-Iraq, 15. april 2008.

³⁶ Al-Adala, 7. februar 2006.

10.4 KONSEKVENSER FOR SIVILBEFOLKNINGENS BEVEGELSESFRIHET OG FYSISKE SIKKERHET

Sivilbefolkningen har en relativt bra fysisk sikkerhet og bevegelsesfrihet, om ikke for den delen av befolkningen som er direkte involvert i konflikter med Høyesterådet.

11. APPENDIKS

Omtrentlig andel av velgere som valgte definitivt sekulære (Wifaq, Hiwar, Den irakiske nasjonalkongressen, Mithal al-Alusi m.fl.) eller eksplisitte sekteriske minoritetsalternativer (Tawafuq for sunni-muslimere eller Rafidayn for kristne) ved parlamentsvalgene i desember 2005.

	Sekulære	Minoritet
Basra	12%	5%
Maysan	4%	0,3%
Dhi Qar	5%	0,4%
Muthanna	4%	0,4%
Qadisiyya	9%	0,3%
Babel	9%	6%
Najaf	8%	0,1%
Karbala	12%	0,2%
Wasit	9%	2,4%